Η σύγκρουση των εθνικισμών στην Ανατολική Μεσόγειο: Μία εισαγωγή

του Αλέξη Ηρακλείδη*

Η σύγκρουση των εθνικισμών στην Ανατολική Μεσόγειο:

μία εισαγωγή

Ο εθνικισμός είναι η ιδεολογία που θεωρεί ότι η εθνική οντότητα πρέπει να συμπίπτει με την κρατική. Ο εθνικισμός επιδιώκει τη συλλογική πολιτική έκφραση, ανάπτυξη και επιβίωση ενός έθνους, την ένωση των μελών του υπό μία πολιτική στέγη (με ανεξαρτησία, ένωση, ίδρυση αυτονομίας ή ομόσπονδου κράτους) και, σε ορισμένες περιπτώσεις, επιδεικνύει και αλυτρωτισμό (*irredentism*), δηλαδή την επέκταση με εθνοτικά ή εθνικά και ιστορικά κριτήρια σε γειτονικές χώρες.

Υπάρχουν δύο κύριες επιστημονικές θεωρίες για τον εθνικισμό, ο μοντερνισμός και ο εθνοσυμβολισμός. Κατά τον μοντερνισμό, το έθνος ως συλλογική ταυτότητα και η αντίστοιχη ιδεολογία του εθνικισμού είναι προϊόν των δύο τελευταίων αιώνων της ανθρώπινης ιστορίας. Τα έθνη και ο εθνικισμός είναι ανθρώπινες κατασκευές και μύθοι που δημιουργήθηκαν από τα τέλη του 18ου αιώνα και εξακολουθούν να δημιουργούνται μέχρι σήμερα, με τους ιδεολόγους κάθε έθνους να επινοούν την παράδοση και την εθνική ιστορία εκάστου καινούργιου έθνους.

Ο εθνοσυμβολισμός συμφωνεί ως προς το σύγχρονο του έθνους και του εθνικισμού, και ότι ο εθνικισμός όντως «κατασκευάζει» το έθνος και όχι το αντίθετο, αλλά τα εθνοτικά σύμβολα προϋπάρχουν (γλώσσα, θρησκεία, κουλτούρα, κοινή ζωή και ιστορία σε μία περιοχή) και δεν «εφευρίσκονται» από το μηδέν. Με άλλα λόγια, αν δεν προϋπάρχουν εθνοτικές ρίζες, δεν ριζώνει ένα εθνικό δέντρο και όποτε αυτό έχει επιχειρεί έχει αποτύχει.

Το έθνος, η εθνική ταυτότητα και η εθνική ιδεολογία (εθνικισμός) θεμελιώνονται με την καθιέρωση και πλήρη αποδοχή μίας «εθνικής ιστορίας», που με πειστικά επιχειρήματα (πειστικά για τον λαό στον οποίο αναφέρονται, αλλά συχνά ακατάληπτα ή φανταστικά για τους λοιπούς λαούς) αποδεικνύει την ύπαρξη και συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας. **Οι εθνικές ιστορίες προεκτείνουν αναχρονιστικά την ύπαρξη ενός έθνους σε ένα μακρινό και ένδοξο παρελθόν, σε εποχές που δεν υπήρχε η σημερινή έννοια και αίσθηση του έθνους , της εθνικής ταυτότητας ή του εθνικισμού.** Εθνικοί ιστορικοί, συχνά διαπρεπείς και ως επιστήμονες, ερμήνευσαν το παρελθόν του λαού τους ως ενιαίο και συνεχές στον χώρο και τον χρόνο.

> *Η εθνική ιστορία έχει επιλεκτική μνήμη, κρύβει και αποσιωπά τα «δυσάρεστα οικογενειακά μυστικά» της εθνικής πορείας και εμπεριέχει ηθελημένα ή μη ιστορικά λάθη, όπως είχε πρώτος παρατηρήσει ο Ernest Renan, π.χ. ένοπλες συγκρούσεις ή αποτρόπαιες πράξεις και σφαγές εντός του μετέπειτα έθνους ξεχνιούνται ή αποσιωπούνται.*

Το εγχείρημα αυτό της εθνοκατασκευής μοιραία καταλήγει στον εθνοκεντρισμό: θετική αυτο-εικόνα, αρνητική για τους κατά καιρούς ιστορικούς αντιπάλους. Ο εθνοκεντρισμός «είναι ο τεχνικός όρος για εκείνη τη θέαση των πραγμάτων κατά την οποία η δική μας ομάδα είναι το κέντρο των πάντων, και όλες οι άλλες ομάδες ιεραρχούνται και αποτιμώνται με αναφορά σε αυτήν».

Στο πλαίσιο του εθνοκεντρισμού βλέπουμε τους εαυτούς μας ενάρετους, δίκαιους και ανώτερους, τους άλλους ως άξιους περιφρόνησης, άδικους και κατώτερους, αποδίδουμε στους άλλους τις δικές μας δυσκολίες, δεν τους εμπιστευόμαστε, τους μισούμε, τους φοβόμαστε και σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης μαζί τους, το να τους φονεύουμε αποτελεί αξιέπαινη και ανδρεία πράξη.

Μια και το θέμα μας είναι ο εθνικισμός στην Ανατολική Μεσόγειο θα αναφερθώ σε τέσσερις εθνικισμούς και εθνικές αφηγήσεις που

και οι τέσσερις σε κάποια ιστορική στιγμή επέδειξαν αλυτρωτισμό και επιθετικότητα έναντι γειτονικών χωρών ή έναντι μειονοτήτων στη χώρα τους: στο ελληνικό, τον ελληνοκυπριακό, τον τουρκικό και στον σιωνισμό των Ισραηλινών.

Στην ελληνική περίπτωση το αφήγημα που επικράτησε πλήρως ως θέσφατο είναι βέβαια το αφήγημα του Κωνσταντίνου Παπαρρηγόπουλου που αντικατέστησε αυτό του Αδαμαντίου Κοραή, δηλαδή της ύπαρξης και της συνέχειας τους ελληνικού έθνους στο ίδιο χώρο από τους Ομηρικούς χρόνους μέχρι σήμερα (αντιθέτως ο Κοραής και οι πολλοί οπαδοί στην Ελλάδα, υποστήριζαν ότι οι Έλληνες εξαφανίστηκαν από το προσκήνιο της ιστορίας με την Μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.) και συνεπώς οι Μακεδόνες και μετά οι Βυζαντινοί ήταν κατακτητές των Ελλήνων και πάντως όχι Έλληνες.

Υπάρχουν και δύο άλλα αφηγήματα που όμως δεν επιδιώκουν αντικατάσταση του Παπαρρηγοπούλειου σχήματος, αλλά την προσθήκη κάποιων αποχρώσεων, συγκεκριμένα του αριστερού Σβορώνου, του δεξιού Βακαλόπουλου και άλλων που μιλούν για μια πρώτη ανάδυση του ελληνικού έθνους κατά τον 13ο με 15ο αιώνα, κυρίως με τον νέο-Πλατωνικό φιλόσοφο Γεώργιο Γεμιστό-Πλήθωνα και ορισμένους άλλους. Και υπάρχει και το ακραίο αφήγημα του θεολόγου Χρήστου Γιανναρά, που οι αντίπαλοι του έχουν ονομάσει νέο-Ορθοδοξία που δαιμονοποιεί τόσο τη Δύση όσο και τους Τούρκους.

Πάντως σε όλα ανεξαιρέτως τα ελληνικά αφηγήματα και στα τέσσερα, η Οθωμανική Αυτοκρατορία, η Τουρκία και η Τούρκοι δαιμονοποιούνται ως βάρβαροι, κατακτητές, αιμοσταγείς, κλπ , και επεκτατικοί, μη σεβόμενοι τα διεθνή σύνορα, απειλητικοί κλπ..

Η κύρια αντίρρηση στο σχήμα του Παπαρρηγοπούλειο σχήμα ήρθε, αρχικά, από τον Γιάνη Κορδάτο στον Μεσοπόλεμο, τον οποίο κατακεραύνωσαν ως προδότη. Σήμερα οι πιο σοβαροί μη εθνικιστές Έλληνες ιστορικοί και άλλοι κοινωνικοί επιστήμονες αποδομούν, εξυπακούεται, το Παπαρρηγοπούλειο σχήμα, όπως, σημειωτέον,

κάνουν και άλλοι ιστορικοί σε γειτονικές χώρες για τα δικά τους εθνικά ιστορικά αφηγήματα, για να αναφερθώ σε τρεις περιπτώσεις που γνωρίζω καλά, στη Βόρεια Μακεδονία, την Βουλγαρία και την Τουρκία.

Στην ελληνοκυπριακή ιστορική αφήγηση έχει επικρατήσει το ελληνικό, το Παπαρρηγοπούλειο σχήμα, με μόνο μια μειοψηφία, κυρίως αριστερών (μελών ή προσκείμενων στο ΑΚΕΛ) να το αμφισβητούν, παίρνοντας το νήμα από τον Κορδάτο. Οι δεύτεροι μιλούν για μια πιο σύνθετη και πολύ πιο πρόσφατη συνείδηση της ύπαρξης ελληνικής ταυτότητα, τονίζουν την αίσθηση μιας κυπριακής ταυτότητας διακριτής από την ελληνική, μια ελληνοκυπριακή ταυτότητα και όχι σκέτη ελληνική. Και βέβαια δεν δαιμονοποιούν τους Τουρκοκύπριους(Τ/Κ από εδώ και στο εξής), το αντίθετο μάλιστα.

Ωστόσο η κυρίαρχη αφήγηση των Ε/Κ θεωρεί του ίδιους πιο γνήσιους Έλληνες και από τους Έλληνες (Ελλαδίτες, όπως τους λένε, ή «καλαμαράδες») και κατεξοχήν δαιμονοποιεί τους Τ/Κ. Τους θεωρούν σκέτους Τούρκους, όχι γηγενείς στη μεγαλόνησο, φερέφωνο της Τουρκίας και όπως οι Τούρκοι βάρβαροι, κλπ. Δηλαδή οι Τ/Κ δεν αναγνωρίζονται από τους περισσότερους Ε/Κ όπως ορίζουν οι ίδιοι τους εαυτούς. Το στοιχείο αυτό, μαζί με τον έντονο εθνικισμό των περισσότερων Ε/Κ, είναι ένας από τους κύριους λόγους για την μη επίλυση του Κυπριακού, με ευθύνη των Ε/Κ, και κυρίως λόγω της της αδυνατότητας τους να αποδεχθούν τους Τ/Κ ως ισότιμους σε ένα επανενωμένο διζωνικό ομόσπονδο Κυπριακό κράτος.

Εξυπακούεται ότι για την πλειονότητα των Ε/Κ ο δαίμονας είναι η Τουρκία, «ο αιμοδιψής Αττίλας». Γι΄αυτό τους είναι αδύνατον να πιστέψουν ότι ο Ερντογάν ήταν όντως υπέρ της επανένωσης και ομοσπονδιακής λύσης το 2003-2004 (και για μια δεκαετία), ούτε ότι στο Κραν Μοντανά (2017) η Τουρκία ήταν έτοιμη να δεχθεί αλλαγή των εγγυήσεων και απόσυρση των κατοχικών στρατευμάτων.

Έρχομαι τώρα στην περίπτωση των Τούρκων της Τουρκίας στο κράτος που δημιουργήθηκε το 1922-1923. Στην τουρκική περίπτωση

δεν υφίσταται μια κυρίαρχη εθνική αφήγηση όπως στην Ελλάδα, αλλά τέσσερις: (1) ο παντουρκισμός, (2) Ανατολισμός, (3) Τουρκική Ιστορική θέση (Κεμάλ Ατατούρκ) και (4) Τουρκική-Ισλαμική σύνθεση.

Σε όλες αυτές, πλην της Ανατολίας, οι Έλληνες (Βυζαντινοί, σύγχρονοι Έλληνες από την Ελληνική Επανάσταση και μετά) δαιμονοποιούνται ως άξεστοι, φανατικοί εθνικιστές, θρησκόληπτοι, Χριστιανοί Ορθόδοξοι φονταμενταλιστές, αιμοσταγείς, και επεκτατικοί, μη σεβόμενοι τα διεθνή σύνορα, απειλητικοί εναντίον τους.

Σε σχέση με το πώς βλέπουν οι μεν τους δε θα επανέλθω μετά, όταν δούμε το Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο.

Ας πάμε τώρα σε μια άλλη περίπτωση στο Ισραήλ. Στην περίπτωση των Ισραηλινών υπάρχουν κατά βάση τρεις εθνικές αφηγήσεις. Και οι τρεις μιλάνε για το Βιβλικό Ισραήλ, αλλά κατά τα άλλα διαφοροποιούνται.

Οι αριστεροί και κεντροαριστεροί του Εργατικού Κόμματος, με τους πατέρες του Ισραήλ, Weizman και Ben Gurion, που κυριαρχούσαν πριν από την ανεξαρτησία και τα πρώτα 20 χρόνια της ανεξαρτησίας του Ισραήλ, διαθέτουν έναν εθνικισμό, τον σιωνισμό, που είναι μη θρησκευτικός (παρόλο που η ταυτότητα των Ισραηλινών στηρίζεται κατά κύριο λόγο στη θρησκεία). Κατ΄αυτόν τον σιωνισμό δικαίωμα στην Παλαιστίνη θα το έχουν τελικά οι πιο ικανοί, οι πιο δουλευταράδες, δηλαδή οι Εβραίοι-Ισραηλινοί και όχι οι ανίκανοι, νωθροί και θρησκόληπτοι Άραβες. Ωστόσο, σε σχέση με την επίλυση της διένεξης Ισραήλ-Παλαιστινίων είναι υπέρ της επιστροφής εδάφους (δηλαδή των Κατεχομένων από το Ιούνιο του 1967) με αντάλλαγμα την ειρήνη.

Ο αντίπαλος του αριστερού αυτού σιωνισμού ήταν από τον Μεσοπόλεμο και μετά, ο σιωνιστικός ρεβιζιονισμός του Jabotinsky, που πρέσβευε ότι, ασχέτως δίκαιου ή άδικου, θα πάρουμε το Βιβλικό Ισραήλ των προγόνων μας δια των όπλων (με τις ξιφολόγχες μας) και μετά θα επεκταθούμε και θα

διπλασιαστούμε, όπως έκαναν οι Έλληνες από το 1821 μέχρι το 1922. Όσο για τους Παλαιστίνιους απλούστατα δεν υπάρχουν, είναι απλώς Άραβες και ως εκ τούτου ας πάνε να ζήσουν στα αχανή αραβικά εδάφη που διαθέτουν και πετρέλαιο.

Ο ρεβιζιονισμός αυτός σιωνισμός υιοθετήθηκε από τη δεξιά, από το Κόμμα Λικούντ (τώρα του Νετανιάχου). Όπως είχε πει ο πρώτος ηγέτης του Λικούντ που έγινε πρωθυπουργός, ο Μεναχίν Μπέγκιν, στο ισραηλινό του ακροατήριο, μην τολμήστε ποτέ να πείτε ότι υπάρχουν Παλαιστίνιοι ως ξεχωριστός λαός, γιατί αν το κάνετε, είναι σαν να ήρθαμε και να τους κατακτήσαμε αδίκως, και πάντως όλοι οι Άραβες της περιοχής μας είναι τρομοκράτες.

Δηλαδή όπως και στην περίπτωση των Ε/Κ έναντι των Τ/Κ, οι Παλαιστίνιοι δεν αναγνωρίζονται γι΄αυτό που θέλουν να είναι, ως Παλαιστίνιοι. Και οι Παλαιστίνιοι από την πλευρά τους, ειδικά οι αριστεροί, υποστηρίζουν, στα σοβαρά, ότι οι Ισραηλινοί δεν είναι έθνος αλλά μόνο θρησκεία και η έλευση τους στη καρδιά της Μέσης Ανατολής καταχθόνιο σχέδιο των ιμπεριαλιστών της Ευρώπης και της Αμερικής εναντίον των Αράβων, των νόμιμων κατοίκων της περιοχής.

Πάντως στους δύο αρχικούς σιωνισμούς (στον αριστερό αλλά και στον δεξιό) η θρησκεία ήταν εκτός και εκτός ήταν και οι Ορθόδοξοι Εβραίοι, με ή χωρίς πολιτικά κόμματα.

Τα πράγματα όμως χειροτέρεψαν όταν ο δεύτερος σιωνισμός, ο δεξιός, του Λικούντ, μπολιάστηκε από τον εβραϊκό θρησκευτικό φονταμενταλισμό, κάτι που συνέβη από τον Αραβο-Ισραηλινό Πόλεμο του Ιουνίου του 1967 και μετά. Ο σιωνισμός αυτός, γνωστός ως «νέος σιωνισμός» ή «εβραϊκός δογματισμός» (των δύο ραβίνων Κουκ, πατέρα και γιού) είναι ακόμη πιο αλυτρωτικός και εχθρικός προς τους Παλαιστίνιους που τους θεωρεί Ναζί, έτοιμους να επιδοθούν σε νέο Ολοκαύτωμα. Κατά συνέπεια πρέπει να εκδιωχθούν και να αντιμετωπιστούν δια της ένοπλης βίας. Η εκδίωξη των Αράβων και ο πόλεμος εναντίον τους είναι «θέλημα θεού», όπως οι καταστροφή των Καναϊτών από τους Εβραίους στο Βιβλικό Ισραήλ. Στόχος το Ερέτζ Γισραέλ (επανενωμένη Ιουδαία

και Σαμάρια), δηλαδή η προσάρτηση τόσο των Ιεροσολύμων όσοι και της Δυτικής Όχθης του Ιορδάνη, γίνεται για λόγους εθνικής ταυτότητας και ιουδαϊκής θρησκείας. Συνεπώς δεν χωράει, σε καμία περίπτωση επιστροφή εδαφών και τελική ειρήνη με τους Άραβες, αλλά μόνο πυγμή και πόλεμος.

Ας επιστρέψουμε όμως και πάλι στην ελληνοτουρκική διαπλοκή. Προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα τον ελληνικό και τον τουρκικό εθνικισμό, που όπως με τους Κυπρίους και τους Ισραηλινούς-Παλαιστίνιους, ο ένας τρέφει τον άλλο, απαραίτητο είναι να δούμε πως αντιλαμβάνεται εκάστη πλευρά τον Άλλο, εικόνες και στερεότυπα που στηρίζονται πλέρια στις εκατέρωθεν εθνικές αφηγήσεις, στο εκατέρωθεν εθνικισμό και εθνοκεντρισμό.

> *Σήμερα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας επικρατεί απόλυτη έλλειψη εμπιστοσύνης και βαθύτατη καχυποψία, η βεβαιότητα ότι η άλλη πλευρά θέλει να μας βλάψει με τον χειρότερο δυνατόν τρόπο, βάλει κατά των δικαίων μας, βάλει κατά των καίριων και νομιμοποιημένων ζωτικών εθνικών μας συμφερόντων.*

Σε ότι αφορά το Αιγαίο, η Ελλάδα είναι πεπεισμένη (όπως ήταν πριν την ύφεση του 1999) ότι η Τουρκία είναι αναθεωρητική στο Αιγαίο, στο πλαίσιο και ενός αναδυόμενου «νέο-Οθωμανισμού», όπως αποκαλείται, που είναι πιο εμφανής σήμερα λόγω Ερντογάν που φέρεται σχεδόν σαν «σουλτάνος» (όπως τον δείχνουν συχνά όχι μόνο τα ελληνικά ΜΜΕ, αλλά και τα ξένα).

Κατά την Αθήνα, η Άγκυρα επιζητεί, από το 1973 και μετά, την ανατροπή του υπάρχοντος *status quo* στο Αιγαίο. Κατόπιν αυτού, κεντρική επιδίωξη της εθνικής στρατηγικής είναι πώς να αντιμετωπισθεί πιο αποτελεσματικά ο «τουρκικός αναθεωρητισμός» στο Αιγαίο και αλλού, στη Δυτική Θράκη, στην Κύπρο, στην Αν. Μεσόγειο.

Αντιθέτως η κυρίαρχη τουρκική άποψη σε ότι αφορά το Αιγαίο είναι ότι η Ελλάδα (και όχι εκείνη) είναι αναθεωρητική στη περιοχή αυτή. Η Ελλάδα επιζητεί εδώ και δεκαετίες να αλλάξει το υπάρχον *status quo* στο Αιγαίο υπέρ της και σε βάρος της

Τουρκίας. Ο ελληνικός αναθεωρητισμός στο Αιγαίο φαίνεται από τα εξής: τη συνεχή αναφορά-απειλή για επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης από τα 6 στα 12 ναυτικά μίλια, την επαναστρατικοποίηση των νήσων του Ανατολικού Αιγαίου, την παλαιότερη (το 1931) επέκταση τους εναερίου στα 10 ναυτικά μίλια (αντί των 6 που θα έπρεπε να είναι για να συνάδει με την αιγιαλίτιδα ζώνη), που συνεχίζει και διατηρείται μέχρι και σήμερα, και την κατάχρηση των αρμοδιοτήτων της που απορρέουν από τον έλεγχο της εναερίου κυκλοφορίας.

Η Τουρκία είναι πεπεισμένη ότι η Ελλάδα εκλαμβάνει το Αιγαίο ως «ελληνική λίμνη», σαν να μην υπάρχει άλλη παράκτια χώρα στη θάλασσα αυτή και μάλιστα με ακτογραμμή στο Αιγαίο σχεδόν 3000 χιλιομέτρων.

Για μια πληρέστερη κατανόηση της γενικότερης τουρκικής στάσης με αντίκτυπο και στα θέματα του Αιγαίου, θα πρέπει να αναφερθώ και στο «σύνδρομο των Σεβρών» ή «φοβία των Σεβρών». Ο μπαμπούλας αυτός των Τούρκων είναι ο φόβος επανεμφάνισης μίας κατάστασης όπως αυτή που δημιουργήθηκε με τη Συνθήκη των Σεβρών (Αύγουστος 1920) που, αν εφαρμοζόταν, η Τουρκία θα διέθετε λιγότερο από το ένα τρίτο του σημερινού της μεγέθους.

Για τους Τούρκους πρόκειται για το τρόμο της συρρίκνωσης και του διαμελισμού της χώρας τους που δεν αποτελεί μόνο παρανοϊκή αφήγηση των αδαών Τούρκων με ελλιπή παιδεία και άγνοια της διεθνούς πολιτικής, αλλά αντίληψη με τεράστια απήχηση σε πολιτικούς (και όχι μόνο σε εθνικιστές πολιτικούς), στρατιωτικούς, δημοσιογράφους, ανώτατους διπλωματικούς αλλά και πολλούς διανοούμενους, δεξιούς (εθνικιστές και ισλαμιστές), κεντροαριστερούς (κεμαλικούς) και αριστερούς.

Μάλιστα οι περισσότεροι Τούρκοι πιστεύουν ότι οι Σέβρες το 1920 δεν ήταν κάτι το ιστορικά μοναδικό, αλλά η στιγμή που οι Ευρωπαίοι προσπάθησαν να πράξουν αυτό που πάντοτε ήθελαν, και αυτό επιδιώκουν να κάνουν ακόμη και σήμερα.

Στα πλαίσια του συνδρόμου των Σεβρών εξέχουσα θέση κατέχει η

Μεγάλη Ιδέα, που η πλειονότητα των Τούρκων θεωρεί ότι έχει αναβιώσει στην Ελλάδα από τη δεκαετία του 1950 και ισχύει μέχρι και σήμερα ως εξής: με μίνιμουμ επιδιώξεις της Ελλάδας μία ελληνική Κύπρο ή μία Κύπρο ενωμένη με την Ελλάδα, είτε έμμεσα ενωμένη μέσω Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Αιγαίο «ελληνική λίμνη»· και μάξιμουμ επιδιώξεις της Ελλάδας την προσάρτηση της Ίμβρου και της Τενέδου, την κατοχή της Κωνσταντινούπολης, ελληνικό κράτος στο Πόντο και προσάρτηση της Σμύρνης.

> *Γενικότερα, στην Τουρκία επικρατεί, σε πολλές μελέτες και σε παρουσιάσεις των ελληνοτουρκικών σχέσεων στα ΜΜΕ και αλλού, η ακόλουθη ρήση που εκλαμβάνεται ως αξίωμα: «Η ελληνική εξωτερική εδράζεται στη Μεγάλη Ιδέα, συνεπώς είναι επεκτατική. Η τουρκική εξωτερική πολιτική εδράζεται στο 'Εθνικό Σύμφωνο' (Misak-ι-Milli), συνεπώς είναι αμυντική».*

Τέλος, οι Τούρκοι πιστεύουν ότι υφίσταται εναντίον τους προσπάθεια «Ορθόδοξης περικύκλωσης», με πρωταγωνιστές τους Έλληνες, τους Ρώσους, τους Αρμένιους και τους Ελληνοκύπριους.

Και οι Έλληνες από την πλευρά τους πιστεύουν ότι υπάρχει εναντίον τους προσπάθεια δημιουργίας ενός ανθελληνικού «μουσουλμανικό τόξου στα Βαλκάνια» τουρκικής έμπνευσης.

Σε σχέση με το Κυπριακό η Τουρκία βλέπει ως υπεύθυνους για τη μη λύση τους Ε/Κ όπως συνέβαινε παλιότερα με τον απορριπτικό Πρόεδρο Τάσσο Παπαδόπουλο.

Ειδικότερα σε σχέση με την Ανατολική Μεσόγειο η Τουρκία θεωρεί ότι η Ελλάδα, με την Κύπρο συν το «μισητό Ισραήλ», προσπαθούν να την περικυκλώσουν και να την περιορίσουν μόνο στα χωρικά της ύδατα, ενώ η ακτογραμμή της είναι στην Αν. Μεσόγειο ή μεγαλύτερη από όλα τα εκεί κράτη, κάτι προφανώς άδικο, αλλά και εχθρικό. Ότι και να λένε οι Έλληνες ιθύνοντες (ο ΣΥΡΙΖΑ ως κυβέρνηση ή η Νέα Δημοκρατία σήμερα), ότι η συμφωνία με την Αίγυπτο ή ο αγωγός EastMed δεν στρέφεται κατά της Τουρκίας, δεν τους πείθει και δεν τους καθησυχάζει και όλα αυτά τα βλέπουν και σε συνδυασμό με την αρνητική στάση του Προέδρου

Αναστασιάδη και την «κολεγιά» με τον Νετανιάχου.

*__Ο Αλέξης Ηρακλείδης είναι Ομότιμος Καθηγητής Παντείου ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ και Επίλυσης Κρίσεων__